

Perintö- ja lahjavero: kirjallisuuskatsaus

Olli Ropponen

VATT MUISTIOT

45

Perintö- ja lahjaverot: kirjallisuuskatsaus

Olli Ropponen

Olli Ropponen, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus

Kiitän Essi Eerolaa ja Seppo Karia tähän muistioon liittyvistä keskusteluista ja kommentteista.

ISBN 978-952-274-143-1 (PDF)

ISSN 1798-0321 (PDF)

Valtion taloudellinen tutkimuskeskus
Government Institute for Economic Research
Arkadiankatu 7, 00100 Helsinki, Finland

Helsinki, helmikuu 2015

Sisällys

1 Johdanto	1
2 Perintöverotus Suomessa	3
3 Perintövero osana verojärjestelmää	4
3.1 Perintövero taloudessa	5
3.2 Perintöverokirjallisuus	6
3.3 Keskustelua	10
4 Erityiskysymyksiä	12
4.1 Yrityksen sukupolvenvaihdos	12
4.2 Perintövero kansainvälisessä ympäristössä	15
5 Johtopäätökset	18
Lähteet	20
Liite	

1 Johdanto

Perintö- ja lahjaverosta (jatkossa perintövero) ja sen roolista verojärjestelmässä on keskusteltu laajasti sekä Suomessa että kansainvälisesti. Keskustelumuotoja on ollut runsaasti lähtien yksittäisten kansalaisten subjektiivisista mielipiteistä ja päätyen referoiduissa tieteellisissä aikakauskirjoissa käytyyn keskusteluun. Tässä muistiossa käydään läpi keskeisiä perintöverotukseen liittyviä kysymyksiä ja veron perusteluita sekä tehdään katsaus tähän liittyvään kirjallisuuteen.

Parhaimmillaan verojärjestelmän valinta perustuu selkeille periaatteille ja kukin järjestelmän erillinen osa, vero, palvelee etukäteen määriteltyjä selkeitä tavoitteita. Tietty vero voi olla asetettu fiskaalisista syistä (rahoitetaan palveluita ja tulonsiirtoja) tai siksi, että sillä halutaan vaikuttaa käyttäytymiseen (korjataan ulkoisvaikutuksia). Perintöveron ensisijaista tavoitetta voidaan pitää fiskaalisena. Tämän lisäksi perintöverolle on tarjottu muita, fiskaalista tavoitetta täydentäviä rooleja, kuten esimerkiksi perinnönsaannista seuraavan veronmaksukykyyn lisääntymisen huomioiminen verotuksessa ja varallisuuden tasaamiseen liittyvä jakopoliittinen rooli. Nämä täydentävät roolit pyrkivät usein vastaamaan kysymykseen siitä, kenen tulisi maksaa tätä fiskaalisista syistä kerättävää veroa. (Linnakangas, 2014, Niskakangas, 2009, Tikka, 1990)

Yksittäisistä verotukseen liittyvistä periaatteista veronmaksukykyisyys on yksi merkityksellisimmistä. Se on myös tärkeimpiä perintöverotuksen perusteluja. Periaatteen mukaan jokaisen pitäisi maksaa veroja sen mukaan mihin kykenee, eli veroja tulisi kerätä enemmän niiltä, joilla veronmaksukyky on suurin. Tämän periaatteen mukaan perintöjä tulisi verottaa, jos ne lisäävät perinnönsaajan veronmaksukykyä.

Veronmaksukykyyn perustalle pohjautui myös esimerkiksi 60- ja 70-luvuilla kuokoistanut toive laajapohjaisesta tuloverosta (Comprehensive income tax), jossa pääoma- ja ansiotuloja verotetaan samalla tavoin tulon lähteestä riippumatta. Tämä aiemmin kiinnostanut veromalli, kuten myös sen myöhempi kilpailija menovero-malli, perustui voimakkaasti veronmaksukykyisyyteen, eikä huomioinut tulolajien erilaisuutta. Uudet tutkimustulokset ovat kuitenkin saattaneet miettimään aiempaa tarkemmin koko verojärjestelmän rakennetta sekä kunkin yksittäisen veron, myös perintöveron, roolia siinä. Olemmekin edenneet melko kauas ajoista, jolloin laajapohjainen tuloverotus oli keskeinen veroreformin tavoite. Kuitenkin, veron suuruuden riippuvuutta veronmaksukykyvystä pidetään yhä yhtenä keskeisenä verojärjestelmään liittyvänä periaatteena. (Auerbach, 2013)

Perintöverolle voidaan asettaa myös jakopoliittinen tavoite, jolla pyritään tasamaan varallisuuseroja. Laajemmin tämän voidaan katsoa liittyvän siihen verotuksen piirteeseen, jonka mukaan verorasitus kansalaisten kesken tulee voida kokea oikeudenmukaiseksi. Tästä näkökulmasta keskeinen pyrkimys on minimoida verotuksen hyvinvointitappiot annettulla tulonjakotavoitteella. Verotuksen tulee täl-

löin kohdistua toimintaan, jossa käyttäytymistä vääristävät vaikutukset ovat pienimmät. Tästä näkökulmasta perintöveroa voi perustella sillä, että se on vähemmän vääristävä vero kuin jokin muu vero.

Veronmaksukyvyyn mukaisen ja tehokkuuteen perustuvan verottamisen sijasta perintöveron voidaan nähdä paikkaavan tuloverojärjestelmän aukkoja. Perintöveroa voidaan perustella luovutusvoittoveroa täydentävänä verona. Luovutusvoittoverolla verotetaan pääoman arvonnousua omaisuutta myydessä. Omaisuus voi kuitenkin vaihtaa omistajaa myös muuten kuin myynnin kautta, esimerkiksi perintönä. Ilman perintöveroa tällaisen omaisuuden arvonnousu voisi jäädä kokonaan verottamatta ja tästä syystä perintöverolla voidaan katsoa olevan tällainen backstop-rooli. Perintöverotuksen ja luovutusvoittoverotuksen yhteensovittaminen onkin yksi keskeinen seikka pyrittäessä verottamaan sekä perintönä että luovutuksena siirtyneitä tuloeria. Eerola (2015) kuvaa luovutusvoittoverotuksen keskeisiä piirteitä ja tähän liittyvää tutkimuskirjallisuutta.

Kirjallisuudessa keskeinen optimaalisen perintöveron tutkimiseen sovellettu lähestymistapa on niin kutsuttu utilitaristinen lähestymistapa. Utilitaristinen lähestymistapa tarkoittaa sitä, että valinnat tehdään yhteiskunnan kokonaisyvinvoinnin maksimoivalla tavalla. Tämän lähestymistavan tuottamat tulokset riippuvat kuitenkin erityisen voimakkaasti verolle asetetuista tavoitteista ja kirjallisuudessa esitetyt suositukset poikkeavatkin toisistaan hyvin paljon sen mukaan, mitä tarkoitusta perintöveron katsotaan palvelevan. Tulosten erilaisuus kuvastaa osaltaan sitä, että verrattuna esimerkiksi optimaaliseen tuloverotukseen, kulutusverotukseen tai yritysverotukseen, perintöverotus sisältää vain muutamia yleisesti hyväksytyjä periaatteita ja siksi veron perustelut vaihtelevat runsaasti.¹ (Boadway ja muut 2010)

Perintövero, kuten lähes mikä hyvänsä vero, voi aiheuttaa haitallisia vaikutuksia taloudessa. Yksi tällainen vaikutus syntyy perintöveron kohdistuessa yritysten sukupolvenvaihdoksiin. Tämä onkin noussut keskeiseksi veroa vastaan olevista argumenteista ja yksi keskeinen jännite perintöverokeskustelussa voidaan nähdä yrittäjyyden tukemisen ja varallisuuden uudelleenjaon välillä.

Muistio etenee seuraavasti. Luvussa 2 käydään läpi keskeiset perintöverotuksen säännöt Suomessa. Luvussa 3 keskustellaan eri reiteistä, joita pitkin perintövero vaikuttaa taloudessa ja käydään läpi perintöverotukseen liittyvää kirjallisuutta. Luvussa 4 keskitytään kahteen perintöverotukseen liittyvään erityispiirteeseen, perintöverotukseen sukupolvenvaihdoksen yhteydessä ja kansainvälisessä ympäristössä.

---

¹ Useilla mailla on havaittu olevan useampia kuin yksi perustelu perintöverolle. Fiskaalinen syy ja verottaminen veronmaksukyvyyn mukaan ovat olleet keskeisimpiä perusteluita mutta varallisuusjakauman ta-
soittaminen on myös merkittävä perustelu. (OECD 1988)

2 Perintöverotus Suomessa

Perintö- ja lahjaverolla verotetaan perintönä, testamentilla ja lahjana saatuja omaisuuksia. Perintöveroa maksetaan usein esimerkiksi silloin, kun lapsi perii kuolleen vanhempansa omaisuutta. Se, kuinka paljon veroa maksetaan, riippuu kuitenkin useasta seikasta, kuten esimerkiksi perinnönjättäjän ja perinnönsaajan välisestä mahdollisesta sukulaissuhteesta, siitä onko perillinen alaikäinen, kuinka suuri perintö on ja minkälaista peritty omaisuus on.

Perintöverotuksessa on maasta riippuen käytössä kaksi erilaista periaatetta. Toisissa maissa perintöveron perusteena toimii jätetyn perinnön määrä (jäämistövero; estate tax), toisissa puolestaan saadun perinnön määrä (perintöosuusvero; inheritance tax). Perintö- ja lahjaverolaissa (12.7.1940/378) säädetään, kuinka perintönä, testamentilla tai lahjana *saadusta* omaisuudesta suoritetaan veroa Suomen valtiolle.

Kuolinpesän osuuksien saajat luetaan kahteen perintöveroluokkaan. Perintöveroluokkaan I kuuluvat esimerkiksi aviopuoliso ja suoraan ylenevässä tai alenevassa polvessa oleva perillinen. Perintöveroluokkaan II kuuluvat muut kuin perintöveroluokkaan I kuuluvat henkilöt. Perintöveroluokkaan I kuuluvien henkilöiden perintöverotus on tyypillisesti kevyempää kuin perintöveroluokkaan II kuuluvien. Vuonna 2015 perintöveroa maksetaan I veroluokassa liitteen taulukon 1 asteikon mukaisesti ja veroluokassa II liitteen taulukon 2 mukaisesti. Taulukoiden mukaan alle 20 000 euron perintöosuudet ovat verovapaita, perintöverotus on progressiivista ja ylin rajaveroaste on 20 prosenttia perintöveroluokassa I ja 36 prosenttia perintöveroluokassa II.

Perintö- ja lahjavero säätelee myös lahjana saatujen omaisuuksien verottamista. Veroluokat ovat samat kuin perintöverossa. Lahjaveroa maksetaan I veroluokassa liitteen taulukon 3 mukaisesti ja veroluokassa II liitteen taulukon 4 mukaisesti. Taulukoiden mukaan alle 4 000 euron lahjat ovat verovapaita, lahjaverotus on progressiivinen ja 60 000 eurosta alkaen rajaveroasteet ovat samat kuin perintöverotuksessa.

Lahjoihin liittyvä verotus voidaan mieltää sekä toimimaan sellaisenaan että perintöverotusta täydentävänä veromuotona.² Lahjana saatujen omaisuuksien verottamisella pienennetään kannustinta muuntaa perintöjä verottomiksi lahjoiksi. Ilman lahjaveroa syntyisi monessa tapauksessa kannustin antaa kaikki omaisuus lahjana juuri ennen perinnönjättäjän kuolemaa.

---

² Lahjana saatujen omaisuuksien veromuutokset seuraavatkin usein perintöosuuksien verotuksen muutoksia. (katso esimerkiksi HE 123/2014) Verotettavan osuuden arvosta 60 000 euroa alkaen perintöveron ja lahjaveron rajaveroasteet ovat samat. Tätä pienemmillä osuuksien arvoilla lahjaveron rajaveroaste on vähintään perintöveron rajaveroasteen suuruinen ja kaikilla 4 000 euroa ylittävillä osuuksilla lahjaverotus on suurempi kuin perintöverotus.

3 Perintövero osana verojärjestelmää

Valtiot ja kunnat rahoittavat valtaosan menoistaan verotuloilla. Se, mistä kaikista lähteistä ja minkä suuruisina verotuloja tulisi kerätä, eli minkälainen verojärjestelmän tulisi kokonaisuutena olla, on mutkikas kysymys. Kuitenkin, parhaimmillaan verojärjestelmän valinta perustuu selkeille periaatteille ja kukin järjestelmän erillinen osa, vero, palvelee etukäteen määriteltyjä tavoitteita.

Perintöverolle on tarjottu useita eri rooleja verojärjestelmässä. Tässä muistiossa käydään läpi muutamia keskeisiä. Linnakangas (2014) tarjoaa tätä muistiota laajemman kuvauksen erilaisista perintöverolle ehdotetuista rooleista.

Perintöveron keskeinen tavoite on fiskaalinen, eli sillä on tarkoitus kerätä verotuloja. Tästä huolimatta Suomessa, kuten muissakin maissa, perintö- ja lahjaveron osuus kaikista valtion tuloista on pieni, vain noin prosentin suuruusluokkaa.³ Veron pieni osuus ei kuitenkaan merkitse sitä, ettei vero voisi olla tarkoituksenmukainen osa optimaalista verojärjestelmää.

Ennen viime vuosikymmenten aikana tapahtuneita edistymisiä sekä teoreettisessa että empiirisessä tutkimuksessa, verotus nojasi nykyistäkin vahvemmin periaatteeseen, jonka mukaan veroja tulee maksaa suhteessa veronmaksukykyyn. Periaatteen mukaan verorasituksen tulee olla sitä suurempi mitä parempi veronmaksukyky on. Veronmaksukykyyn perustuvan verotuksen mukaan perintöjä tulee verottaa, koska ne lisäävät perinnönsaajan veronmaksukykyä. Tämä on nykyäänkin usein käytetty keskeinen perintöverotuksen perustelu.

Puhtaasti veronmaksukykyyn perustuvat veromallit, kuten puoli vuosisataa sitten kirjallisuudessa kukoistanut laajapohjainen tuloverotus (Comprehensive income tax), verottavat tuloja niiden lähteistä riippumatta (esimerkiksi sen mukaan kuinka paljon reaalin kulutuspotentiaali lisääntyy periodin aikana). Tutkimustulokset ovat sittemmin paljastaneet esimerkiksi pääomatulojen ja ansiotulojen erilaiset luonteet ja lisäksi myös pääomatulolajien on havaittu poikkeavan toisistaan siten, että niitäkin voi olla perusteltua verottaa keskenään eri tavoin. Uudet tulokset ovatkin saattaneet tutkijat miettimään aiempaa tarkemmin koko verojärjestelmän rakennetta sekä kunkin yksittäisen veron roolia tässä järjestelmässä. (Auerbach, 2013)

Perintöverolla voidaan myös katsoa olevan jakopoliittinen rooli eli sillä halutaan vähentää varallisuuden keskittymistä. Koska perintövero kohdistuu suuremmalla painolla suuriin omaisuuseriin ja koska verovaroilla rahoitetaan muun muassa tulonsiirtoja, perintövero tasaa varallisuuseroja. Perintöveron voidaan näin katsoa tarjoavan tasa-arvoisempia mahdollisuuksia.

---

³ Valtion talousarvioesityksen mukaan vuonna 2015 perintö- ja lahjaverot tuottaa 540 M€, joka on 1,0 % tuloarvioiden kokonaismäärästä (53,7 mrd€).

Progressiivisuutensa vuoksi perintöveron voidaan myös katsoa täydentävän tuloveroa. Täydentävä rooli johtuu siitä, että perintöveron poistaminen voisi luoda paineita kiristää ansiotuloverotuksen progressiota. Perintövero ja tulovero yhdessä vaikuttavatkin koko verojärjestelmän progressiivisuuteen.

Perintövero voidaan nähdä myös toisenlaisena tuloverojärjestelmän osana, jonka tehtävä on täydentää luovutusvoittoveroa. Luovutusvoittoverolla verotetaan pääoman arvonnousua omaisuutta myydessä. Omaisuus voi kuitenkin vaihtaa omistajaa myös muuten kuin myynnin kautta, esimerkiksi perintönä. Ilman perintöveroa tällaisen omaisuuden arvonnousu voisi jäädä kokonaan verottamatta. Perintövero toimii näin backstop-roolissa varallisuudelle, joka jäisi muutoin kokonaan verottamatta.⁴

On kuitenkin syytä huomata, että perintöverolla verotetaan saadun perinnön arvoa, luovutusvoittoverolla arvonnousua. Tästä syystä näiden verolajien veropohjat poikkeavat toisistaan ja vero kohdentuu eri tavoin. Perintövero ja luovutusvoittovero ovat siis epätäydellisiä substituutteja toisilleen. Tästä huolimatta perintöverotuksen ja luovutusvoittoverotuksen yhteensovittaminen on keskeistä pyrittäessä verottamaan sekä perintönä että luovutuksena saatuja tuloja.

Tässä luvussa käydään seuraavaksi läpi reittejä, joita pitkin perintövero vaikuttaa taloudessa. Tämän jälkeen keskitytään taloustieteellisen kirjallisuuden tarjoamiin perintöverotukseen liittyviin tuloksiin.

3.1 Perintövero taloudessa

Perintövero vaikuttaa taloudessa usealla eri tavalla. Vero voikin, kuten lähes kaikki verot, aiheuttaa käyttäytymisvaikutuksia, jotka aiheuttavat hyvinvointitappioita.

Perinnön jättäjän näkökulmasta perintöverotus heikentää kannustinta säästää. Perintöveron vuoksi perintönä jätettyä varallisuutta kohdellaan verotuksellisesti ankarammin kuin samansuuruista omaisuuserää, joka olisi kulutettu jo ennen perinnönjättämistä. Koska perintövero kohtelee eri tavalla kulutettua ja säästettyä omaisuutta, se voi kannustaa tuhlaavaiseen käyttäytymiseen. Kannustin on sitä suurempi mitä korkeampi vero on ja siten korkea vero voi pienentää veropohjaa.

Perintövero voi vaikuttaa myös perinnön saajan käyttäytymiseen. Koska vapaa-aikaa pidetään normaalihyödykkeenä, eli sen kysyntä kasvaa tulojen kasvaessa, perinnön saamisen kautta tapahtuva tulojen lisäys voi kasvattaa vapaa-ajan kysyntää ja näin vähentää työn tarjonta. Koska perintönä saatu varallisuuden lisäys

---

⁴ Auerbach 2013, Center on Budget and Policy Priorities 2013, Linnakangas 2014

voi vähentää työn tarjontaa ja perintövero pienentää tätä varallisuuden lisäystä, perintövero voi lisätä työn tarjontaa.

Perintövero voi aiheuttaa myös toisenlaisen käyttäytymisvaikutuksen, koska se tarjoaa kannustimen sekä liikuttaa omaisuutta yli maiden rajojen että valita asuinpaikka toisesta maasta. Näin voi olla mahdollista pienentää perintöverotuksen vuoksi aiheutuvaa verotaakkaa. Omaisuuksien ja henkilöiden liikkua enenevässä määrin maiden rajojen yli, tällaiset käyttäytymisvaikutukset voivat näytellä entistä suurempaa roolia tulevaisuudessa. Tällöin hyvinvointitappiot voivat muodostua suuriksi suhteessa kerättyihin verotuloihin.

Perintöverokeskustelussa on usein tuotu esiin veron haitallinen vaikutus yritysten sukupolvenvaihdostilanteissa. Omistajanvaihdoksen seurauksena yrityksen jatkajalle koituu lisäkustannus verrattuna yritykseen, jossa sukupolvenvaihdosta ei tehdä. Verotuksessa tällaiset tilanteet on huomioitu erilaisin huojennuksin. Nämä huojennukset kuitenkin asettavat perityn yritysvarallisuuden ja muunlaisen perityn varallisuuden erilaiseen asemaan ja kannustavat antamaan lapselle yritysvarallisuutta muun varallisuuden sijaan. Toinen huojennusten kannustinvaikutus liittyy siihen, että ne kannustavat valitsemaan yrityksen jatkajaksi esimerkiksi oman lapsen ulkopuolisen sijaan.

Yllä on mainittu joitain keskeisiä reittejä, joita pitkin perintövero voi vaikuttaa käyttäytymiseen ja näin aiheuttaa hyvinvointitappioita. Näiden perusteella perintöveroa on vastustettu erilaisilla argumenteilla. Perintöveroa vastustavat näkevät veron muun muassa haittaavan talouskasvua, tuhoavan pien- ja perheyrittäjiä, kannustavan tuhlaavaiseen käyttäytymiseen, aiheuttavan suuria kustannuksia ja kannustavan etsimään erilaisia verolta suojautumistapoja. (Gale ja Slemrod, 2001)

Huolimatta perintöveron mahdollisesti aiheuttamista käyttäytymisvaikutuksista on kuitenkin syytä pitää mielessä, että verotuksen aiheuttamat käyttäytymisvaikutukset ja siitä seuraavat hyvinvointitappiot eivät kuitenkaan rajoitu perintöveroon, vaan koskevat lähes kaikkia veromuotoja. Keskeistä eri veromuotojen vertailussa ovatkin niiden aiheuttamat erilaiset käyttäytymisvaikutukset ja niiden aiheuttamien hyvinvointitappioiden suuruudet.

3.2 Perintöverokirjallisuus

Suhteutettuna perintöveron tuottamaan verokertymään perintöverokirjallisuuden määrä voidaan nähdä melko korostuneena. Tähän kirjallisuuteen⁵ kuuluu sekä teoreettisia että empiirisiä tieteellisiä tutkimuksia. Teoreettisessa tutkimuksessa

---

⁵ Kirjallisuus on keskittynyt valtaosin jätetyn perinnön verottamisen (estate tax) tarkasteluun.

on keskitytty optimaalisen perintöveron määrittämiseen erilaisten oletusten vallitessa. Oletukset liittyvät muun muassa taloudelliseen ympäristöön, perinnönjättämismotiiveihin ja hyvinvoinnin määrittämiseen. Empiirinen tutkimus puolestaan pyrkii mittaamaan veron aiheuttamia käyttäytymisvaikutuksia, joiden suuruuksista teoreettiset tulokset optimaalisesta perintöverosta riippuvat.

Perintöverokirjallisuus erityisesti ja verokirjallisuus yleisemmin pyrkivät tuottamaan tietoa verotuksen eri piirteistä, myös niiden keskinäisistä paremmuuksista. Verojärjestelmien vertailemisen perustaksi tarvitaan selvät kriteerit. Optimaalista veroteoriaa käsittelevän taloustieteellisen kirjallisuuden tyypillisimmin käytämä kriteeri on hyvinvointi. Tämän lähestymistavan mukaan verojärjestelmä valitaan ihmisten hyvinvoinnin maksimoivalla tavalla ja sitä kutsutaan utilitaristiseksi lähestymistavaksi. (Boadway ja muut 2010)

Utilitaristisen lähestymistavan tarkasteluissa keskeinen veron tason määräävä tekijä on valinta järjestelmän tehokkuuden ja oikeudenmukaisuuden välillä. Veron tehokkuus liittyy siihen, kuinka paljon veropohja reagoi veroon. Jos veropohja ei muutu lainkaan tai muuttuu vain vähän veron mukaan, vero voidaan katsoa tehokkaaksi. Tällöin veroja onnistutaan keräämään ilman siitä (juurikaan) aiheutuvaa käyttäytymisvaikutusta. Vero kuitenkin aiheuttaa usein reaktion, joka ei välttämättä ole pieni. Jos reaktio on suuri, vero ei ole tehokas.

Verotuksen oikeudenmukaisuus puolestaan liittyy siihen, kuinka paljon se aiheuttaa tulojen tai varallisuuden uudelleenjakoa. Jos uudelleenjakoa tapahtuu paljon (veroaste korkea), vero voi toimia oikeudenmukaisuuden kannalta hyvin, mutta voi samalla aiheuttaa suuren käyttäytymisvaikutuksen ja toimia siksi tehokkuuden näkökulmasta huonosti. Yksi esimerkki tehokkaasti toimivasta verosta on könttäsommavero, jossa kultakin talouden toimijalta kerätään yhtä suuri tuloista ja varallisuudesta riippumaton vero. Könttäsommavero olisi tehokas, koska se ei aiheuttaisi juuri minkäänlaista käyttäytymisvaikutusta. Tällainen verojärjestelmä ei kuitenkaan tasaisi tulo- eikä varallisuuseroja lainkaan ja toimisi siksi oikeudenmukaisuuden näkökulmasta huonosti.

Utilitaristista lähestymistapaa hyödyntävä taloustieteen kirjallisuus ei kuitenkaan tarjoa selvää yksiselitteistä politiikkasuositusta. Joidenkin tutkimustulosten perusteella perintöjä ei pitäisi verottaa lainkaan, toisten tulosten mukaan niitä pitäisi verottaa jopa kaikkia ansiotuloveroasteita korkeammalla veroasteella ja kolmansien tulosten mukaan perinnön jättämistä tulisi tukea verovaroin. Johtopäätösten laaja kirjo selittyy sillä, että perintöveroon liittyvät verosuositukset riippuvat erityisen voimakkaasti verolle asetetuista tavoitteista ja perinnönjättömotiiveista.

Chamley (1986) ja Judd (1985) lähestyvät optimaalista perintöverotusta, tai yleisemmin pääomaverotusta, mallilla, joka tarkastelee kysymystä dynastian näkökulmasta. Tämän näkökulman puitteissa perinnön saajien hyvinvoinnit otetaan huomioon siten, että näitä käsitellään kuin, jos perinnön jättäjä eläisikin loputto-

man pitkään ja tarkasteltaisiin vain hänen hyvinvointiaan. Mallin perusteella he pääättelevät, että perintöjä ei tulisi verottaa lainkaan, koska se aiheuttaa pitkän aikavälin päätöksien vääristymiä.⁶

Optimiveroteoriassa on pitkä perinne pohtiessa optimaalisen tulonjaon ja tehokkuuden välistä suhdetta staattisessa kehikossa. Sen sijaan vasta viime vuosina NDPF-kirjallisuuden (New Dynamic Public Finance; ks. Auerbach, 2013) myötä on alettu pohtia dynaamisia kysymyksiä, kuten säästämisen verottamista ja perintöverotusta. Kaplow (2001) ja Farhi ja Werning (2010) tarkastelevat kahden sukupolven mallia, johon sisältyvät myös perinnönjättäjien lasten saamat hyödyt perinnöstä. Mallin perusteella he saavat tulokseksi, että positiivisen ulkoisvaikutuksen vuoksi perintöveron tulisi olla negatiivinen, eli perinnönjättöä tulisi subventoida. Kuitenkin tämän lähestymistavan mukaan optimaalinen perintöveron etumerkki riippuu yleensä veron (negatiivisten) käyttäytymisvaikutusten ja positiivisten ulkoisvaikutusten suhteellisista suuruuksista (Auerbach 2013, Kopczuk 2013a).

Optimiveroteorian valossa voidaan kysyä, kuuluuko perintövero tehokkaaseen verojärjestelmään. Kirjallisuuden perusteella vastaus palautuu perinnönjättämisen motiiviin. Perinnönjättömotiivi puolestaan liittyy perintöverotuksen siihen erityispiirteeseen, että perintö koskee useita osapuolia. Tästä syystä ei olekaan selvää, kuinka tiettyyn perintöön liittyvien osapuolten hyvinvoinnit tulisi ottaa huomioon verotusta mietittäessä. Siksi myös perintöverosuositukset poikkeavat sen mukaan, mikä perinnönjättömotiivi on kyseessä. Näitä motiiveja on taloustieteessä kirjallisuudessa havaittu neljä. Yhden perinnönjättömotiivin mukaan perinnönjättäjä jättää perintöä, koska saa jättämisestä hyötyä (utility of bequest motive). Toisen motiivin mukaan perinnönjättäjä saa hyötyä perinnönjättämisestä, koska välittää esimerkiksi lastensa hyvinvoinnista (altruistic motive). Kolmantena perinnönjättömotiivina on havaittu perinnön olevan korvaus hoidosta ja huolenpidosta (strategic motive). Neljännen motiivin mukaan perintöä jää suunnittelematta (accidental motive). (Gale ja Slemrod 2001ab, Kaplow 2001, Boadway ja muut 2010).

Yksi jaottelu motiivien välillä voidaan tehdä sen mukaan, jääkö perintöä suunnitellusti vai yllättäen. Jos perintöä jää ilman, että tämä on vaikuttanut perinnönjättäjän päätöksiin, niin tällöin perinnön verottamisesta ei aiheudu käyttäytymisvaikutuksia (tällöin perintöverotus on tehokasta) ja tästä syystä puhtaasti tehokkuuden näkökulmasta yllättäen jäänyttä perintöä tulisi verottaa ankaremmin kuin suunnitellusti jätettyjä perintöjä. Oikeudenmukaisuuden näkökulmasta suunniteltua perintöä tulisi puolestaan verottaa enemmän, koska perinnönjättäjä ei hyödy perinnön jättämisestä yllättäen jääneen perinnön tapauksessa. Näiden näkemysten mukaisten suositusten perusteella ei kuitenkaan pysty-

---

⁶ Myöhemmät tutkimukset ovat kuitenkin osoittaneet, että perintöverotuksen optimaalinen nollaverotulos muuttuu, kun mallia laajennetaan ottamaan huomioon asioita, joita alkuperäinen malli ei huomioi. (Kopczuk, 2013b ja Piketty ja Saez, 2013)

tä suoraan päättelemään, pitäisikö tarkoituksella jätettyä vai yllättäen jäänyttä perintöä verottaa enemmän.

Toinen jaottelu koskee sitä, millaisten motiivien tapauksissa tulisi ottaa huomioon molempien, sekä perinnönjättäjän että perinnönsaajan kokemat hyödyt. Koska strategisen motiivin tapauksessa kyseessä on normaaliin kaupankäyntiin liittyvä tilanne, niin tämän motiivin tapauksessa sekä perinnönjättäjän että perinnönsaajan hyödyt tulisi huomioida veroa mietittäessä. Muiden motiivien tapauksessa niin ei välttämättä tarvitse tehdä.

Tehokkuuden näkökulmasta katsottuna suunnittelematta jääneet perinnöt puoltavat perintöjen verottamista verrattuna joihinkin muihin veromuotoihin. Koska osa perinnönjätöistä on suunnittelemattomia, perintövero voikin olla tehokkaampi kuin vero, jonka puitteissa suunnittelemattomia verotettavia tuloja ei juuri tule. Perintövero voi olla tehokkaampi kuin esimerkiksi pääomatulovero. Suomen perintöverokeskustelussa esimerkiksi Aura ja Pirttilä (2007) ovat tuoneet tämän piirteen esille.

Piketty ja Saez (2013) tarkastelevat optimaalista perintöverotusta limittäisten sukupolvien mallin avulla.⁷ Auerbach (2013) kiinnittää kuitenkin huomiota Pikettyn ja Saezin tutkimuksessa siihen, että heidän mallissaan on vain kaksi veroa, eikä lainkaan pääomatuloveroa, jolloin perintövero ainoa tapa verottaa pääomaa. Pääomatuloveron ottaminen mukaan malliin voisi hyvinkin muuttaa optimaalisen perintöveron suuruutta, koska optimaalinen pääomatuloverokanta ja perintöverokanta riippuvat usein toisistaan.

Pikettyn ja Saezin mallin mukaan optimaalinen perintövero riippuu perintöjen joustoista veron suhteen, perintöjen keskittyneisyydestä ja uudelleenjaon preferensseistä. Optimaalinen perintövero voikin olla korkea, jos perintöjen määrä reagoi veroon vain vähän, perintöjen keskittyminen on suurta ja yhteiskunta antaa suurimman hyvinvointipainon niille, jotka saavat pieniä perintöjä. Jos yhteiskunta asettaa suuren painon perijöille, optimaalinen perintöveroaste voi, sopusoinnussa yllä mainittujen tutkimusten kanssa, olla negatiivinen. Pikettyn ja Saezin simulointeihin perustuvat optimaaliset veroasteet olisivat Ranskalle ja Yhdysvalloille korkeat, jopa 50 - 60 prosenttia.

Huolimatta kirjallisuudessa esitetyistä perintöverosuosituksien eroista, taustalla olevista ajattelumalleista löytyy monia yhteisiä näkemyksiä. Optimaalista veroteoriaa käsittelevässä kirjallisuudessa veron tason keskeinen tekijä on valinta järjestelmän tehokkuuden ja oikeudenmukaisuuden välillä.

Perintöverokeskusteluissa onkin usein nostettu esille se, että perintövero on suhteellisen tehokas vero, koska sen aiheuttamat käyttäytymisvaikutukset ovat vähäisempiä kuin sitä mahdollisesti korvaavien muiden veromuotojen. Tästä syystä

---

⁷ Heidän tuloksensa eivät riipu perinnönjättömotiiveista. (ks. Auerbach, 2013)

perintöveron korvaamista muilla veroilla ei ole Suomessakaan pidetty tehokkuuden kannalta perusteltuna. (Aura ja Pirttilä 2007, Talouspolitiikan arviointineuvosto 2015) Myöskään oikeudenmukaisuuden kannalta perintöveron korvaaminen jollain muulla verolla ei liene perusteltua, koska perintövero kohdentuu suuremmalla painolla suuriin varallisuuseriin ja se onkin huomattavan progressiivinen komponentti verojärjestelmässä.

Utilitaristisen kriteerin lisäksi toisena kriteerinä perintöverotuksen arvioinnille on pidetty sitä, kuinka paljon vero yhtäläistää mahdollisuuksia (equality of opportunities). Tämä uudempi lähestymistapa pitää verojärjestelmän keskeisenä tehtävänä tasata mahdollisuuksia siltä osin, kun ne ovat henkilön oman toiminnan ulottumattomissa. Kuitenkaan yksilölle ei tulisi kompensoida sellaisia haittoja, joihin hän itse voi vaikuttaa. Perinnön saamisen katsotaan tämän motiivin vallitessa tarjoavan lisäedun, johon ei voi itse vaikuttaa ja jota tulisi siksi verottaa. Perintöverotus voikin olla toimiva instrumentti tämän kriteerin puitteissa, sillä esimerkiksi Yhdysvalloissa on havaittu, että jopa 80 prosenttia pääoman kasautumisesta on voinut olla seurausta sukupolvien välisistä varallisuuden siirroista (Boadway ja muut 2010, Kotlikoff ja Summers 1981).

3.3 Keskustelua

Yllä käsiteltyjen, kirjallisuudessa saatujen tulosten, havaitaan riippuvan erityisen voimakkaasti verolle asetetuista tavoitteista ja kirjallisuuden tarjoamat suositukset poikkeavatkin toisistaan hyvin paljon sen mukaan, mitä tarkoitusta perintöveron katsotaan palvelevan. Lisäksi tulokset riippuvat myös perinnönjättömotiivista. Tulosten erilaisuus kuvastaa osaltaan sitä, että verrattuna esimerkiksi optimaaliseen tuloverotukseen, kulutusverotukseen tai yritysverotukseen, perintöverotus sisältää vain muutamia yleisesti hyväksytyjä periaatteita ja veron perustelut vaihtelevat runsaasti.⁸ (Boadway ja muut 2010)

Johtuen perintöverolle asetetuista lukuisista erilaisista rooleista ja sen aiheuttamista erilaisista käyttäytymisvaikutuksista, perintöveroa on puolustettu ja vastustettu hyvin erilaisilla argumenteilla. Esimerkiksi Isossa-Britanniassa perintöveroa pidetään mutkikkaana ja epäoikeudenmukaisena verona, jolla kerätään verrattain vähän verotuloja ja joka aiheuttaa käyttäytymisvaikutusten vuoksi useita erilaisia hyvinvointitappioita taloudessa (Boadway ja muut, 2010).

Vero voidaan nähdä epäoikeudenmukaisena, koska se kohtelee erilaisia omaisuususeriä eri tavoin: toinen omaisuususerä voi joutua verotetuksi kahteen kertaan, toinen ei lainkaan. Ison-Britannian tavoin myös Suomessa perintö- ja lahjaveron

---

⁸ Useilla mailla on havaittu olevan useampia kuin yksi perustelu perintöverolle. Fiskaalinen syy ja verotaminen veronmaksukyvyyn mukaan ovat olleet keskeisimpiä perusteluita, varallisuuskasvun tasoittaminen myös yleinen perustelu. (OECD 1988)

osuus kaikista valtion tuloista on pieni, vain noin prosentin suuruusluokkaa. Veron pieni osuus ei kuitenkaan tarkoita sitä, että vero ei voisi kuulua optimaaliseen verojärjestelmään. Hyvinvointitappioista keskusteltaessa on puolestaan syytä muistaa, että ne eivät suinkaan rajoitu perintöveroon, vaan ne ovat läsnä lähes mitä hyvänsä veromuotoa mietittäessä. Erilaisia veromuotoja vertailtaessa onkin syytä vertailla kunkin veron aiheuttamia käyttäytymisvaikutuksia ja niiden aiheuttamien hyvinvointitappioiden suuruuksia. Hyvinvointitappioon liittyen on myös syytä huomata, että vaikka taloustieteellinen analyysi ei pystykään yleisesti ratkaisemaan ongelmaa eri verojärjestelmien paremmuudesta, se kuitenkin pystyy tarjoamaan näkökulmia, jotka on syytä ottaa huomioon vertailua tehtäessä.

Perintöverotukseen liittyvien vääristävien ja taloutta mahdollisesti haittaavien piirteiden korjaamiseksi on esitetty useita erilaisia vaihtoehtoja. Yhdeksi keskeiseksi ehdotukseksi muutoksesta on noussut perintöveron poistaminen ja korvaaminen luovutusvoittoverolla. Ehdotuksen keskeinen puute on, että tällöin osa omaisuuden arvonnoususta voi jäädä verottamatta. Tällaisen aukon muodostamista verojärjestelmään voi olla vaikea perustella. Ehdotuksessa on myös syytä kiinnittää huomiota siihen, että perintövero verottaa saadun perinnön arvoa, luovutusvoittovero arvonnousua ja veropohjat poikkeavat tästä syystä toisistaan ja vero kohdentuu siten eri tavoin. Perintöverotuksen ja luovutusvoittoverotuksen yhteensovittaminen on kuitenkin keskeistä verotettaessa sekä perintönä että luovutuksen kautta saatuja tuloeria.

Myös toisenlaisia ehdotuksia on esitetty. Boadway ja muut (2010) ehdottavat siirtymistä koko elinkaaren kattavaan perintö- ja lahjaverotukseen, jossa ensin laskettaisiin yhteen kaikilta eri tahoilta saadut lahjat ja perinnöt. Tämän jälkeen sovellettaisiin progressiivista verotusta, mahdollisesti tietyn verovapaan määrän ylittävältä osalta. Tämä poistaisi valinnan perinnön ja lahjan välillä, mutta voisi olla hallinnollisesti raskas ja lisäksi voisi soveltua huonosti yhteen muuhun verotukseen, joka tehdään suurelta osin vuositasolla.

Pienempiäkin perintöveromuutoksia mietittäessä on syytä huomioida useita eri seikkoja. On syytä kiinnittää huomiota siihen, mitkä varallisuuserät ovat oikeutettuja huojennuksiin ja millä perustein. Kuuluvatko esimerkiksi omaan asuntoon liittyvä varallisuus tai yritysvarallisuus huojennuksen piiriin? On myös syytä miettiä kuinka perintöveron ja luovutusvoittoveron yhteensovittaminen tulisi tehdä. Lisäksi tulee miettiä, kuinka huomioidaan perintöverotuksen kansainväliset piirteet.

Huolimatta käyttäytymisvaikutuksista, vaihtelevista veron perusteluista ja kirjallisuuden kykenemättömyydestä tarjota yksiselitteistä vastausta, useiden johtavien asiantuntijoiden ja verotutkijoiden mukaan perintö- ja lahjaverolla on enemmän hyviä kuin huonoja puolia ja tästä syystä verolla voi olla pysyvä rooli verojärjestelmässä (katso esimerkiksi Gale ja Slemrod 2000, 2001a, Auerbach 2006, 2013, Linnakangas 2014).

4 Erityiskysymyksiä

Yllä käyty keskustelu on keskittynyt pääosin yleisiin perintöverotukseen liittyviin kysymyksiin. Tässä luvussa tarkastellaan perintöverotukseen liittyvinä erityiskysymyksinä perintöverotusta yrityksen sukupolvenvaihdoksen yhteydessä ja kansainvälisessä ympäristössä.

4.1 Yrityksen sukupolvenvaihdos

Yritysten sukupolvenvaihdokset ja niihin liittyvä perintöverotus ovat nousseet perintöverokeskustelun keskiöön niin Suomessa kuin ulkomailla. Esimerkiksi Ruotsissa sukupolvenvaihdosten helpottaminen oli yksi perusteluista, joita käytettiin perintö- ja lahjaveron poistoon johtaneissa keskusteluissa (Silfverberg, 2005). Tässä luvussa keskitytään perintöverotukseen yrityksen sukupolvenvaihdostilanteessa käymällä läpi ensin näihin tilanteisiin liittyviä verohuojennuksia ja tämän jälkeen yritysten sukupolvenvaihdosten verotukseen liittyvää kirjallisuutta.

Huojennukset

Perintö- ja lahjaverolaissa (12.7.1940/378) säädetään kuinka perintönä, testamentilla tai lahjana saadusta omaisuudesta suoritetaan veroa Suomen valtiolle. Lain mukaan perinnön tai lahjan antaja tai saaja on tietyissä olosuhteissa oikeutettu erilaisiin verohuojennuksiin. Erityisesti yritysten sukupolvenvaihdoksiin liittyviä verohuojennuksia on useita erilaisia. Seuraavassa käydään lyhyesti läpi keskeisiä tällaisia huojennuksia.

Yrityksen sukupolvenvaihdoksen yhteydessä voidaan tietyin edellytyksin⁹ jättää osa perintö- ja lahjaverosta maksuunpanematta (huojennus veron määrässä). Tällöin voidaan esimerkiksi soveltaa yritysvarallisuuden arvostamista 40 prosenttiin varojen arvostamisesta verotuksessa annetun lain (22.12.2005/1142) mukaisesta arvosta. Veron määrän huojennuksen lisäksi sukupolvenvaihdoksiin liittyy huojennus maksuajassa. Tämän perusteella vero voidaan verovelvollisen pyynnöstä ja edellytysten¹⁰ täytyessä suorittaa enintään viiden vuoden aikana (huojennus maksuajassa).

---

⁹ Yritysten sukupolvenvaihdosten verotukseen liittyvät keskeisesti Perintö- ja lahjaveron (12.7.1940/378) pykälät 55 – 57. Nämä pykälät sisältävät myös varojen arvostamiseen liittyvän huojennuksen (40 prosentin säännön soveltamisen) edellytykset. Keskeisistä huojennuksen saamiseen liittyvistä ehdoista mainittakoon, että huojennusta on pyydettävä Verohallinnolta ennen verotuksen toimittamista, veronalaiseen perintöön tai lahjaan tulee sisältyä maatala, muu yritys tai osa niistä (vähintään 10 prosenttia) ja verovelvollisen tulee jatkaa näin saaduilla varoilla saatua toimintaa.

¹⁰ Ks. Perintö- ja lahjavero (12.7.1940/378).

Yrityksen sukupolvenvaihdokseen sovellettavat huojennukset riippuvat siitä, millä tavalla sukupolvenvaihdos toteutetaan. Toteutus voidaan tehdä vastikkeellisesti (myymällä) tai vastikkeettomasti (lahjana). Yksi tapa sukupolvenvaihdoksen toteuttamiselle on tehdä se lahjanluonteisena kauppana. Tällöin sukupolvenvaihdos toteutetaan osittain vastikkeellisesti ja siinä yhteydessä voidaan hyödyntää Perintö- ja lahjaverolain pykälää 55, jonka mukaan vastikkeellisessa kaupassa vastikkeen ylittäessä 50 prosenttia käyvästä arvosta, lahjaveroa ei maksuunpanna.¹¹

Yllä mainitut huojennukset liittyvät yrityksen jatkajan perintö- ja lahjaveroseuraamuksiin. Myös yrityksestä luopuva on sukupolvenvaihdoksen yhteydessä oikeutettu tietyissä olosuhteissa verohuojennuksiin. Tuloverolain (30.12.1992/1535) pykälän 48.1 kohdan 3 mukaan sukupolvenvaihdoksessa luovutusvoitto on verovapaata, jos yrityksestä on omistettu vähintään 10 prosenttia vähintään 10 vuoden ajan ja saajana on esimerkiksi luovuttajan lapsi.

Edellä mainitut huojennukset yritysten sukupolvenvaihdostilanteissa voidaan nähdä merkittävänä ja yritysten omistajien onkin havaittu huomioivan ne sukupolvenvaihdosta suunniteltaessa. (Ropponen, 2013)

Kirjallisuus

Perintöverotus, kuten verotus ylipäättään, voi aiheuttaa tehokkuustappioita taloudessa. Yksi potentiaalinen kanava, jota kautta perintövero voi synnyttää tällaisia, on sukupolvenvaihdoksen kokeneen yrityksen kasvun ja muun kehityksen seurauksena. Omistajanvaihdoksen seurauksena uusi sukupolvi joutuu maksamaan vaihdokseen liittyviä veroja, jotka voidaan joutua rahoittamaan yrityksen varoista. Näin perintövero voi vaikuttaa yrityksen rahoitukseen ja edelleen investointeihin. Äärimmäisessä tapauksessa, jossa yrityksellä ei ole varoja perintöveron maksuun, yritys voidaan jopa joutua myymään ulkopuoliselle, jotta vero saadaan maksettua.

Taloustieteellisessä kirjallisuudessa on tutkimuksia erilaisista sukupolvenvaihdoksiin ja näiden perintöverotukseen liittyvistä piirteistä. Brunetti (2006) vertailee eri aikojen perintöveroasteita ja sanfranciscolaisten perheyritysten ja maatilojen myyntejä ja havaitsee positiivisen yhteyden näiden välillä. Grossmann ja Strulik (2010) havaitsivat saksalaisen aineiston avulla, että jos yrittäjän jälkeläiset jatkavat toimintaa ainoastaan siihen kannustavan verotuksen vuoksi, he pärjäävät usein huonommin kuin sellaiset yrittäjät, jotka olisivat hakeutuneet tehtävään ilman verohoukutinta. Bloom (2006) tarkasteli Isossa-Britanniassa toimivia keskikokoisia yrityksiä ja havaitsi, että näiden pysyminen samojen perheiden

---

¹¹ Yleisesti vastikkeen alittaessa 75 prosenttia käyvästä arvosta, sen ja vastikkeen välinen ero tulkitaan lahjaksi. Sukupolvenvaihdoksen yhteydessä tästä kuitenkin poiketaan.

hallussa voi haitata taloutta. Cagetti ja DeNardi (2009) tutkivat yhdysvaltalaisella aineistolla perintöveron vaikutuksia säästämis- ja investointipäätöksiin. He havaitsivat, että perintöverolla oli vain vähäinen vaikutus pienten yritysten päätöksiin, mutta suurissa yrityksissä perintöveron seurauksena tuotanto ja säästäminen vähenivät. Perintöveron suuruuden on myös havaittu vaikuttavan raportoidun verotettavan tulon määrään. Jappelli ja muut (2010) havaitsivat, että Italiassa tehty perintöveron poisto nosti todennäköisyyttä sille, että verotettavaa tuloa yli-päättään raportoidaan.

Ropponen (2013) tarkastelee suomalaisten yritysten kehitystä sukupolvenvaihdoksen jälkeen vertaamalla niiden kehitystä vastaavanlaisiin yrityksiin, jotka eivät olleet kokeneet sukupolvenvaihdosta. Tulosten mukaan sukupolvenvaihdos voi vaikuttaa epäsuotuisasti yrityksen kehitykseen. Osa tästä voi olla seurausta veroseuraamuksista, osa muista sukupolvenvaihdokseen liittyvistä asioista.

Keskustelua

Nykyisiä yritysten sukupolvenvaihdoksiin kohdistuvia huojennuksia, sekä veron määrässä että maksuajassa, voidaan pitää merkittävänä. Veron määrässä tapahtuvien huojennusten voidaan katsoa liittyvän verotuksen tasosta käytävään keskusteluun ja maksuaikaan liittyvien huojennusten veron maksamisen jaksottamiseen. Huojennukset herättävät kuitenkin useita kysymyksiä, erityisesti verojärjestelmän neutraalisuuden näkökulmasta.

Yksi keskusteluissa esitetty kysymys koskee sitä, meneekö verotuki olemassa olevien yritysten toiminnan jatkamiseen vai tarjoaako verotuki vain verohelpotuksen siirrettäessä varallisuutta seuraavalle sukupolvelle juuri yritys-omaisuuden muodossa. Tuki asettaa yritysvarallisuuden muodossa olevan omaisuuden edullisempaan asemaan muunlaiseen seuraavalle sukupolvelle siirtyvään omaisuuteen verrattuna. Tällainen poikkeava verokohtelu ei ole perusteltua verotuksen neutraalisuuden näkökulmasta.

Toinen verotuksen neutraalisuuteen liittyvä kysymys koskee perusteita sille, että olemassa olevia yrityksiä tuetaan verohelpotuksin yritystoiminnan jatkajan ollessa esimerkiksi seuraavan sukupolven edustaja, mutta ulkopuoliselle myytäessä ei tueta. Kirjallisuudessa on havaittu yritysten menestyvän joissain tilanteissa paremmin silloin, kun yritys siirtyy täysin uusiin käsiin verrattuna siihen, että jälkikasvu jatkaisi toimintaa. Tällöin voisi olla tehokkaampaa antaa yrityksen ajautua ulkopuolisiin käsiin, eikä verovaroin tukea sen pysymistä esimerkiksi samassa suvussa. Parasta lieneekin, että johtoon haetaan pääoma- ja johtajamarkkinoilta paras henkilö ja omistaja.

Tällaisten verohelpotusten on myös pelätty aiheuttavan haittaa koko taloudelle. Verohelpotukset voivat aiheuttaa vääristymiä kilpailun ja omistuksen rakenteisiin

tavoilla, jotka haittaavat kokonaistuottavuuden kasvua ja näin myös hyvinvointia pitkällä aikavälillä. (Maliranta, Valkonen 2014)

Kirjallisuudessa on havaittu, että yritysten sukupolvenvaihdosten veroseuraamukset johtavat joskus yritysten myyntiin veron maksua varten. Näissä tapauksissa keskeistä roolia näyttelee usein likviditeettirajoitus, joka johtuu siitä, että maksuaika on kovin lyhyt. Tästä syystä painetta yritysten myyntiin perintöveron vuoksi voidaankin lieventää jaksottamalla perintöveron maksu useammalle vuodelle. Veron määrän huojennus vastaa pikemminkin muihin kysymyksiin, kuten sopivaan verotuksen tasoon, kuin yrityksen likviditeettiongelmiin.

4.2 Perintövero kansainvälisessä ympäristössä

Omaisuserien siirtäminen maiden rajojen yli on nykyään helpompaa kuin aiemmin. Myös ihmiset ovat herkempiä liikkumaan rajojen yli. Näistä syistä myös perintöverokeskustelussa on syytä huomioida kansainvälisen ympäristön merkitys.

Euroopan Unionin maat ovat vapaita valitsemaan verosäännöt, joita soveltavat alueellaan tapahtuviin perintöjen jättämisiin ja saamisiin.¹² Tästä syystä maat ovatkin valinneet verotusmuotoja, jotka eivät välttämättä sovi kovin hyvin yhteen toistensa kanssa. Keskeisinä hankaluuksina kansainvälisessä perintöverotuksessa on nähty kahdenkertainen verotus ja maiden rajojen ylittävien perintöjen diskriminointi. (Copenhagen Economics 2011, European Commission 2011)

Perintöverotuksessa on käytössä maasta riippuen erilaisia periaatteita. Toisissa maissa perintöveron perusteena toimii jätetyn perinnön määrä (jäämistövero; estate tax), toisissa saadun perinnön määrä (perintöosuusvero; inheritance tax). EU-maista valtaosalla on käytössä saadun perinnön määrän mukaan tehtävä verotus.¹³ Koska perinnönjättäjä ja perinnönsaaja voivat asua maissa, joilla on keskenään poikkeavat perintöverotuksen periaatteet, jotkut perityt omaisuuserät voivat tulla verotetuiksi useampaan kertaan.

Jos perinnönjättäjä asuu maassa A, jossa verotetaan vain jätettyä perintöä (asuinpaikan mukaan) ja perinnönsaaja maassa B, jossa verotetaan vain perinnönsaajaa (asuinpaikan mukaan), peritty omaisuus voi tulla verotetuksi kahteen kertaan. Jos puolestaan perinnönsaaja asuu maassa A ja perinnönjättäjä maassa B, peritty omaisuus voi jäädä jopa kokonaan verottamatta.

---

¹² Valinnan vapaus tietysti rajoittuu tietyillä tavoin esimerkiksi siten, että säännöt eivät saa diskriminoida kansallisuuksien suhteen. European Commission (2011) kuvaa tarkemmin näitä ehtoja.

¹³ Vuonna 2010 EU-maista, joita on 27, kahdeksallatoista oli käytössä jommankumman kaltainen perintöverotus. Perinnönsaajaa verotettiin tuolloin perinnön arvon perusteella viidessätoista EU-maassa. Perintönä jäänyttä omaisuutta verotettiin tuolloin neljässä EU-maassa. Tanskassa oli käytössä molemmat veromuodot. (Copenhagen Economics, 2011)

Toinen keskeinen eroavaisuus eri maiden välisissä perintöveroissa liittyy siihen, minkä mukaan perinnönjättäjä tai perinnönsaaja katsotaan kuuluvaksi verotuksen piiriin. Yhden käytännön mukaan verovelvollisuuden määrittää henkilön asuinpaikka (residence principle), toisen mukaan pysyvä asuinpaikka (domicile principle), ja kolmannen mukaan kansalaisuus (nationality principle). Kahdenkertaiseen verotukseen liittyen hankaluutta tuottavat erityisesti maiden väliset poikkeamat esimerkiksi asuinpaikan määrittelyissä. Suomessa on käytössä asuinpaikkaan (residence principle) perustuva perintöverotus.

Mainittujen henkilösidonnaisuuksiin liittyvien (personal nexus rule) verovelvollisuuksien lisäksi on mahdollista, että maa soveltaa verovelvollisuutta alueellaan oleviin varallisuuseriin, vaikka henkilösidonnaista yhteyttä ei olisikaan (source rule). Myös tällaiset poikkeamat voivat aiheuttaa kahdenkertaista verotusta.

Maiden tasolla kahdenkertaisen verotuksen ei katsota olevan kovin merkittävää, mutta yksittäiselle henkilölle se voi aiheuttaa korkeat perintöverot. Maiden tasolla kahdenkertaisen verotuksen ongelmien on kuitenkin arvioitu lisääntyvän, koska sekä henkilöiden että pääoman liikkuminen lisääntyy. (Copenhagen Economics, 2011) Liikkumista voivat hyvinkin edistää esimerkiksi virtuaalikansalaisuudet. Virossa onkin jo saatavissa digitaalinen henkilötunnus, ja näin on saatavissa tietynlainen muun kuin oman alkuperäisen maan (virtuaalinen) kansalaisuus (HS 28.11.2014, HS 1.12.2014)

Kahdenkertaisen verotuksen vähentämiseksi on laadittu maiden välisiä bilateraalaisia verosopimuksia. Tällaisia sopimuksia on kuitenkin esimerkiksi EU-maiden välillä kovin vähän.¹⁴ Verrattuna esimerkiksi ansio- ja pääomatuloihin liittyvien sopimusten määriin perintöverotukseen liittyvien bilateraalisten sopimusten kohdalla tilanne onkin huonompi.

Kahdenkertaisen verotuksen lisäksi toinen keskeinen hankaluus kansainvälisessä perintöverotuksessa on maiden rajojen ylittävien perintöjen diskriminointi. Ongelman lähteitä on havaittu useita. Niitä ovat muun muassa poikkeamat perintöveron tasossa, erilaiset arvostuksen laskemiseen käytetyt periaatteet ulkomailla ja kotimaassa sijaitseville omaisuuksille sekä erityiset kotimaisille omaisuserille tehtävät vapautukset veronmaksussa. Näistä syistä verotus voi kohdella eri tavoin kotimaassa ja ulkomailla sijaitsevia omaisuseriä, vaikka ne olisivatkin muilta osin samanlaisia. Verotuksen neutraalisuuden näkökulmasta tämä ei ole toivottavaa.

Maittaisten perintöverosääntöjen on havaittu tarjoavan kannustimen ihmisten ja varojen siirtämiseen yli maiden rajojen. Suomessa aiheesta heräsi paljon keskustelua Björn Wahlroosin Ruotsiin muuttamisen yhteydessä. Wahlroos myös

---

¹⁴ Vuoden 2010 kesäkuussa perintöveroon liittyviä bilateraalaisia sopimuksia oli EU-maiden (27 kpl) välillä 33 kpl, kun enintään näitä voisi olla 351 kpl. Suomella on kahdenkertaiseen verotukseen liittyvät sopimukset Ruotsin, Tanskan, Kreikan, Hollannin ja Ranskan kanssa.

myönsi verotuksen vaikuttaneen hänen muuttopäätökseensä (HS 14.9.2014). Jos ihmiset ovat hyvin herkkiä muuttamaan ulkomaille, veropohja muuttuu kovin paljon veron tason mukaan ja tällöin verotus ei ole kovinkaan tehokasta. Onkin havaittu, että mailla on hankaluuksia verottaa tehokkaasti maiden rajojen yli liikkuvia henkilöitä (Boadway ja muut 2010).

Kansainvälisessä ympäristössä perintöverotuksen keskeiset ongelmat johtuvat eri maiden perintöverokäytäntöjen erilaisuudesta. Ratkaisu ongelmaan voisi olla maiden välinen perintöverotuksen sääntöjen koordinointi. Kokonaisvaltaisen harmonisoinnin toteuttaminen voisi kuitenkin olla hankalaa muun muassa siksi, että muutosten seurauksena osa maista voittaa, osa häviää. Ilman mitään muutoksia on vaarana maiden välinen perintöverolla käytävä verokilpailu. Onkin havaittu, että perintöverojen taso on laskenut EU-maissa ja jotkut EU-maat ovat jopa luopuneet perintöverosta viime aikoina. (Copenhagen Economics 2011)

Euroopan Komissio tunnistaa perintöverotuksen uudistuksiin liittyvät ongelmat ja onkin päätenyt suosittamaan jäsenmaiden nykyisten maittaisten säännösten muuttamista siten, että ne huomioisivat paremmin sekä kahdenkertaisen verotukseen että diskriminointiin liittyvät ongelmat (European Commission 2011)

5 Johtopäätökset

Taloustieteellisessä kirjallisuudessa on viime vuosikymmeninä alettu ymmärtää aiempaa selvemmin erilaisten verojen rooleja verojärjestelmässä. Myös perintöverolle on tarjottu sen fiskaalisen tarkoituksen lisäksi lukuisia muita rooleja.

Yhtenä perintöveron roolina voidaan nähdä perinnön seurauksena lisääntyneen veronmaksukyvyn verottaminen. Toinen perintöverolle usein tarjottu perustelu on sen rooli varallisuuden tasoittajana. Perintöveroa voidaan pitää myös luovutusvoittoveron täydentäjänä, jota ilman osa omaisuuden arvonnoususta jäisi kokonaan verottamatta. Perintövero toimii näin eräänlaisessa backstop-roolissa.

Perintöverolle tarjottujen roolien lukuisuus heijastuu myös kirjallisuudessa esitettyihin tuloksiin. Perintöverosuositukset poikkeavatkin toisistaan huomattavasti sen mukaan, mitä tarkoitusta varten perintöveroa peritään. Näkemyserojen vuoksi, verrattuna esimerkiksi optimaaliseen tuloverotukseen, kulutusverotukseen tai yritysverotukseen, perintöverotus sisältää vain muutamia yleisesti hyväksytyjä periaatteita ja kirjallisuuden tarjoamat suositukset vaihtelevat aina korkeasta perintöverosta nollaverotukseen ja edelleen perintöjen subventoimiseen.

Vaikka kirjallisuudessa ei olekaan esitetty kaikilta osin selvää ratkaisua eri verojärjestelmien paremmuudesta ja tarjottu yksiselitteistä politiikkasuositusta, siinä on esitetty näkökulmia, jotka on syytä ottaa huomioon verojärjestelmien vertailua tehtäessä. Ainakin tehokkuus ja oikeudenmukaisuus tulisi huomioida. Tehokkuuteen liittyen kirjallisuudessa on laaja yksimielisyys siitä, että veroasteen tulisi olla sitä korkeampi mitä vähemmän veropohja reagoi veroon.

Kuten myös lähes mikä muu vero hyvänsä, perintöverokin voi vaikuttaa haitallisesti talouden toimintaan. Veroa onkin tästä syystä kritisoitu. Keskeiseksi kritiikiksi on noussut perintöveron kohdistuminen yritysten sukupolvenvaihdoksiin. Sukupolvenvaihdoksiin liittyviä tilanteita on tosin jo huomioitu erilaisilla verohuojennuksilla, joita voidaan pitää jopa melko avokätisinä. Yritysvarallisuuden huojennusten vuoksi tällainen varallisuus ja muunlainen peritty varallisuus kuitenkin asetetaan perintöveron silmissä eriarvoiseen asemaan. Huojennukset myös kannustavat valitsemaan yrityksen jatkajaksi esimerkiksi oman lapsen ulkopuolisen sijaan, mikä ei tutkimuksen valossa välttämättä ole taloudellisesti tehokasta. Erilaiset verokohtelut eivät ole verotuksen neutraalisuuden näkökulmasta lähtökohtaisesti toivottuja.

Perintöverotukseen liittyvien vääristävien ja taloutta mahdollisesti haittaavien piirteiden korjaamiseksi on esitetty useita vaihtoehtoja. Yksi ehdotus on perintöveron poistaminen ja korvaaminen luovutusvoittoverolla. Ehdotuksen keskeinen puute on, että tällöin osa omaisuuden arvonnoususta voi jäädä verottamatta. Tällaisen aukon muodostamista verojärjestelmään voi olla vaikea perustella. Ehdotus muuttaisi myös verotuksen kohtaantoa. Perintövero ja luovutusvoittovero

ovatkin toistensa epätäydellisiä substituutteja ja ne voidaan nähdä mieluummin toistensa komplementteina, eli toisiaan täydentävinä veroina. Perintöverotuksen ja luovutusvoittoverotuksen yhteensovittaminen onkin keskeisessä asemassa verotettaessa sekä perintönä että luovutuksena saatuja tuloeria. Yhteensovittamisen tekee erityisen tärkeäksi se, että perintöveromuutosten vaikutukset riippuvat siitä, kuinka luovutusvoittoverotusta samanaikaisesti muutetaan.

Perintöveroa on myös ehdotettu muutettavaksi siten, että siirryttäisiin koko elinkaaren kattavaan perintö- ja lahjaverotukseen, jossa laskettaisiin yhteen kaikilta eri tahoilta saadut lahjat ja perinnöt henkilön elinkaaren aikana. Tämä poistaisi valinnan perinnön ja lahjan välillä, mutta voisi olla hallinnollisesti raskas ja lisäksi voisi soveltua huonosti yhteen vuositasolla tehtävän muun verotuksen kanssa.

Pienempiäkin perintöveromuutoksia mietittäessä on syytä huomioida useita eri seikkoja. On syytä kiinnittää huomiota siihen, mitkä varallisuuserät ovat oikeutettuja huojennuksiin ja millä perustein. Kuuluvatko esimerkiksi omaan asuntoon liittyvä varallisuus tai yritysvarallisuus huojennuksen piiriin? On myös syytä miettiä, kuinka perintöveron ja luovutusvoittoveron yhteensovittaminen tulisi tehdä. Lisäksi tulee miettiä, kuinka huomioidaan perintöverotuksen kansainväliset piirteet.

Huolimatta veron aiheuttamista käyttäytymisvaikutuksista, vaihtelevista veron perusteluista ja kirjallisuuden kykenemättömyydestä esittää yksiselitteistä vastausta verojärjestelmien paremmuudesta, useiden johtavien asiantuntijoiden ja verotutkijoiden mukaan perintö- ja lahjaverolla voi olla pysyvä rooli verojärjestelmässä.

Lähteet

- Auerbach, Alan (2006): The Future of Capital Income Taxation, Institute for Fiscal Studies Annual Lecture, available at:
<http://www.ifs.org.uk/conferences/auerbach06.pdf>
- Auerbach, Alan (2013): Capital Income Taxation, Corporate Taxation, Wealth Transfer Taxes and Consumption Tax Reforms, University of California, Berkeley, mimeo.
- Aura, Saku – Pirttilä, Jukka (2007): Perintövero on hyvä veromuoto – Suomen perintöverotusta voisi kuitenkin uudistaa, *Talous & Yhteiskunta* 1/2007.
- Bloom, Nick (2006): Inherited Family Firms and Management Practices: The Case for Modernising the UK's Inheritance Tax, *CEP Policy Analysis Paper* No. 004.
- Boadway, Robin – Chamberlain, Emma – Emmerson, Carl (2010): Taxation of Wealth and Wealth Transfers, in Mirrlees, J., Adam, S., Besley, T., Blundell, R., Bond, S., Chote, R., Gammie, M., Johnson, P., Myles, G., and Poterba, J. (eds), *Dimensions of Tax Design: The Mirrlees Review*, Oxford University Press for Institute for Fiscal Studies.
- Brunetti, Michael J. (2006): The Estate Tax and the Demise of the Family Business, *Journal of Public Economics* 90, 1975–1993.
- Cagetti, Marco – DeNardi, Mariacristina (2009): Estate Taxation, Entrepreneurship, and Wealth, *American Economic Review* 99(1), 85–111.
- Center on Budget and Policy Priorities (2013): Policy Basics: The Estate Tax.
- Chamley, Christophe (1986): Optimal Taxation of Capital Income in General Equilibrium with Infinite Lives, *Econometrica* 54(3), 607–622.
- Copenhagen Economics (2011): Study on Inheritance Taxes in EU Member States and Possible Mechanisms to Resolve Problems of Double Inheritance Taxation in EU.
- Eerola, Essi (2015): Luovutusvoittoverotus – taloudellisia näkökohtia ja maiden välistä vertailua, VATT Muistiot 44.
- European Commission (2011): Communication from the Commission to the European Parliament, the Council and the European Economic and Social Committee: Tackling cross-border inheritance tax obstacles within EU.

- Farhi, Emmanuel – Werning, Iván (2010): Progressive Estate Taxation, *Quarterly Journal of Economics* 125(2), 635–673.
- Gale, William G. – Slemrod, Joel (2000): Resurrecting the Estate Tax, Policy Brief no. 62, *The Brookings Institute*, Washington DC.
- Gale, William G. – Slemrod, Joel (2001a): Rethinking the Estate and Gift Tax, in Conference Report, no5, *The Brookings Institute*, Washington DC.
- Gale, William G. – Slemrod, Joel (2001b): Rhetoric and Economics in the Estate Tax Debate, *National Tax Journal* 54(3), 613–627.
- Grossmann, Volker – Strulik, Holger (2010): Should Continued Family Firms face Lower Taxes than Other Estates?, *Journal of Public Economics* 94, 87–101.
- HE 123/2014, Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi perintö- ja lahjaverolain 14 ja 19 a §:n sekä perintö- ja lahjaverolain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta.
- HS (14.9.2014): Wahlroos: Verotus oli tietenkin syy, miksi Ruotsi houkutteli.
- HS (28.11.2014): Suomalaiset saavat pian hakea Viron e-kansalaisuutta – Sarjakuva näyttää, miten se tapahtuu.
- HS (1.12.2014): Brittitoimittajasta tuli Viron ensimmäinen virtuaaliasukas.
- Japelli, Tullio – Padula, Mario – Pica, Giovanni (2010): Estate Taxation and Intergenerational Transfers, *Center for Economic Policy Research (CEPR)*, Discussion Paper 7701.
- Judd, Kenneth L. (1985): Redistributive Taxation in a Simple Perfect Foresight Model, *Journal of Public Economics* 28(1), 59–83.
- Kaplow, Louis (2001): A Framework for Assessing Estate and Gift Taxation, in *Rethinking Estate and Gift Taxation*, ed. by Gale, W., Hines, J., and Slemrod, J. Washington, D.C.: Brookings Institution Press.
- Kopczuk, Wojciech (2013a): Incentive Effects of Inheritances and Optimal Estate Taxation, *American Economic Review* 103(3), 472–477.
- Kopczuk, Wojciech (2013b): Taxation of Transfers and Wealth, in Alan Auerbach, Raj Chetty, Martin Feldstein and Emmanuel Saez, eds., *Handbook of Public Economics*, Vol. 5., Chapter 6, Amsterdam: North-Holland.

- Kotlikoff, Laurence J. – Summers, Lawrence H. (1981): The Role of Intergenerational Transfers in Aggregate Capital Accumulation, *Journal of Political Economy* 89, 706–732.
- Laki varojen arvostamisessa verotuksessa (22.12.2005/1142).
- Linnakangas, Esko (2014): Historiallinen verokirja, Multiprint, Helsinki.
- Maliranta, Mika – Valkonen, Tarmo (2014): Omistajuus, johtaminen ja talouskasvu, ETLA-kolumni, 22.1.2014.
- OECD (1988): Taxation of Net Wealth, Capital Transfers and Capital Gains of Individuals, OECD, Paris.
- Niskakangas, Heikki (2009): Johdatus Suomen verojärjestelmään, WSOYpro, WS Bookwell Oy, Juva.
- Perintö- ja lahjaverolaki (12.7.1940/378).
- Piketty, Thomas – Saez, Emmanuel (2013): A Theory of Optimal Inheritance Taxation, *Econometrica* 81(5), 1851–1886.
- Ropponen, Olli (2013): Sukupolvenvaihdoksen vaikutus perheyrittäjien toimintaan, *VATT Muistiot* 174.
- Silfverberg, Christer (2005): Slopad arvs- och gåvoskatt, *Skattenytt* 55, No. 1–2, 13–27.
- Talouspolitiikan arviointineuvosto (2015): Talouspolitiikan arviointineuvoston raportti 2014.
- Tikka, Kari S. (1990): Veropolitiikka, Gummerus kirjapaino Oy, Jyväskylä.
- Tuloverolaki (30.12.1992/1535).

Liite

Taulukko 1. Perintöveroasteikko, veroluokka I, verovuosi 2015

Verotettavan osuuden arvo euroina	Veron vakioerä osuuden alarajan kohdalla euroina	Veroprosentti ylimenevästä osasta
20 000–40 000	100	8
40 000–60 000	1 700	11
60 000–200 000	3 900	14
200 000–1 000 000	23 700	17
1 000 000–	159 500	20

Taulukko 2. Perintöveroasteikko, veroluokka II, verovuosi 2015

Verotettavan osuuden arvo euroina	Veron vakioerä osuuden alarajan kohdalla euroina	Veroprosentti ylimenevästä osasta
20 000–40 000	100	21
40 000–60 000	4 300	27
60 000–1 000 000	9 700	33
1 000 000–	319 900	36

Taulukko 3. Lahjaveroasteikko, veroluokka I, verovuosi 2015

Verotettavan osuuden arvo euroina	Veron vakioerä osuuden alarajan kohdalla euroina	Veroprosentti ylimenevästä osasta
4 000–17 000	100	8
17 000–50 000	1 140	11
50 000–200 000	4 770	14
200 000–1 000 000	25 770	17
1 000 000–	161 770	20

Taulukko 4. Lahjaveroasteikko, veroluokka II, verovuosi 2015

Verotettavan osuuden arvo euroina	Veron vakioerä osuuden alarajan kohdalla euroina	Veroprosentti ylimenevästä osasta
4 000–17 000	100	21
17 000–50 000	2 830	27
50 000–1 000 000	11 740	33
1 000 000–	325 240	36